

คุณภาพของดินในพื้นที่ที่ใช้ทำไร่หมุนเวียนที่พวกเขาจะมีการใช้ประโยชน์ในต่อไปต่ำลง และดินขาดความอุดมสมบูรณ์เท่าที่ควรจะเป็น ในกรณีที่พื้นที่ไม่มีการพักตัวนานเพียงพอที่จะสะสมอินทรีย์วัตถุ (Organic Matter) ที่ประกอบไปด้วยสารอาหารของพืช (Fiant Nutrients) ที่จำเป็นต่อการเจริญเติบโตของพืช

การปลูกสร้างสวนป่าพื้นที่ต้นน้ำลำธารโดยการใช้พันธุ์ไม้เพียงสองชนิด อันได้แก่สนสองใบ (Pinus merkusi Jung & Virese) และสนสามใบ (Pinus Kesiya Royle ex Gordon) อันเป็นพันธุ์ไม้ที่ชาวเขาเผ่าเมว ซึ่งเผ่าสังเกตพฤติกรรมของต้นสนมานานหลายปี ได้สรุปว่า การปลูกสร้างสวนป่าบนพื้นที่สูงโดยการใช้ไม้สนนั้นจะเกิดปัญหาอย่างแน่นอนในอนาคต โดยเฉพาะปัญหาเรื่องน้ำ เพราะไม้สนเป็นไม้ที่จะไม่อุ้มน้ำ (ลำต้นมีแต่น้ำมัน) บริเวณโคนต้นสนพันธุ์ไม้ชนิดอื่นไม่สามารถที่จะเจริญงอกงามขึ้นมาได้ เพราะใบสนที่ร่วงหล่นมาเป็นเวลา 3 ปี ไม่น่าเปื่อยสลายตัว ทำให้สัตว์ที่ยังชีพด้วยการบริโภคใบของต้นไม้ไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ในป่าชนิดนี้ได้ นอกจากนี้คนป่านานาชนิกก็ไม่สามารถอาศัยอยู่ในป่าสนได้ โดยเฉพาะนกที่บริโภคผลไม้เป็นอาหารหลักจะส่งผลต่อระบบนิเวศวิทยาในบริเวณพื้นที่ดังกล่าว

(2) ด้านการเกษตรกรรม

จากการพัฒนาชาวเขาโดยโครงการทางด้านเกษตรกรรมต่าง ๆ ได้มีการสนับสนุนให้ชาวเขาปลูกพืชเศรษฐกิจ (Cash Crops) ในระบบแบบพืชเดี่ยว หรือ Single Cropping System เข้าแทนที่ระบบการเพาะปลูกแบบดั้งเดิมที่เป็นระบบการปลูกพืชแบบผสม (Mixed Cropping System) ซึ่งถือเป็นการเปลี่ยนวัฒนธรรมการปลูกพืชของชาวเขา (รวมถึงการเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจซึ่งเดิมเป็นการทำการเพาะปลูกแบบยังชีพ เป็นการปลูกพืชขาย ซึ่งจะหลุดต่อไปในประเด็นของเศรษฐกิจ) ซึ่งส่งผลด้านเกษตรดังนี้

ในการปลูกพืชเศรษฐกิจบนภูเขาบางชนิด อาทิเช่น กะหล่ำปลี มะเขือเทศ จะมีการใช้สารเคมีประเภทปุ๋ย และยาปราบศัตรูพืชเป็นจำนวนมากมากกว่าจะปลูกพืชในพื้นที่ราบ ทั้งนี้เพราะว่าการปลูกพืชเศรษฐกิจดังกล่าวบนภูเขา มักจะเป็นการปลูกแบบนอกฤดู (Off Season) และนิยมใช้พันธุ์ลูกผสม (Hybrid Germplasms) ที่ให้ผลผลิตสูงแต่มีความอ่อนแอต่อโรคแมลง และตอบสนองต่อการใส่ปุ๋ยมากกว่าพืชที่เป็นพันธุ์แท้ (Pure Breed Germplasms) ซึ่งแน่นอนว่าพืชพันธุ์ลูกผสมนี้จะต้องใส่ปุ๋ยและยาปราบศัตรูพืชมากกว่าพืชพันธุ์แท้ ประกอบกับการปลูกพืชนอกฤดูกาลที่ไม่ใช่เป็นการเพาะปลูกตามฤดูกาลที่พืชเคยชินอยู่ พืชก็จะอ่อนแอขาดความต้านทานต่อโรค แมลง ศัตรูพืชมากกว่าปกติ ซึ่งการใช้สารเคมีประเภทปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืชในระดับที่สูงกว่าปกติ นอกจากจะก่อให้เกิด

เกิดปัญหามลภาวะ (Pollution) ต่อชาวไทยพื้นราบแล้ว ยังเป็นอันตรายต่อชาวเขาอีกด้วย โดยเฉพาะยาปราบศัตรูพืชตัวอย่างเช่น การเสียชีวิตของชาวเขาเผ่าอีเก้อ บ้านคอยช้าง อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย เมื่อประมาณ 4 - 5 ปีก่อน ที่เสียชีวิตภายในปีเดียวกันถึงกว่า 20 คน ซึ่งแพทย์ที่ได้ศึกษากรณีได้ลงความเห็นเห็นว่า ผู้ที่เสียชีวิตนั้นมีสาเหตุมาจากใช้ยาปราบศัตรูพืชที่ไม่ถูกวิธี ชาวเขาเผ่าอีเก้อที่ปลูกมะเขือเทศ ชาวเขาเผ่าอีเก้อบางคนให้ข้อมูลว่าในการปลูกมะเขือเทศนอกฤดูกาลแต่ละครั้ง พวกเขาจะทำการปราบศัตรูพืชเป็นจำนวนทั้งสิ้นถึง 20 ครั้ง ซึ่งในการปลูกมะเขือเทศตามปกตินั้นจะมีการใช้ยาปราบศัตรูพืชในจำนวนที่น้อยครั้งกว่า

ปัจจุบันชาวเขาบริเวณคอยช้างทุกเผ่าได้ตระหนักถึงพิษของยาปราบศัตรูพืชแล้ว จะเห็นได้จากอัตราค่าจ้างแรงงานของคนงานธรรมดาจะมีอัตราตั้งแต่ 30 - 40 บาทต่อวัน แต่อัตราค่าจ้างฉีดพ่นยาปราบศัตรูพืชจะสูงกว่าเป็น 70 - 100 บาทต่อวัน ซึ่งขึ้นอยู่กับความยากง่ายหรือความเสี่ยง

การส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจ มีส่วนต่อการทำลายระบบนิเวศวิทยาของรูปแบบการเพาะปลูกพืชแบบเดิมที่ใช้กันอยู่ในกลุ่มชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง และลัวะ ซึ่งได้แก่ ระบบการปลูกพืชแบบไร่หมุนเวียนที่กล่าวกันว่าเป็นระบบการปลูกพืชที่มีการอนุรักษ์มากที่สุดบนพื้นที่สูง การปลูกพืชเศรษฐกิจ กะหล่ำปลี และมะเขือเทศ ในหมู่บ้านกะเหรี่ยง และลัวะ อำเภอแม่สะเรียงและอำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ทำให้วงจรของการใช้ประโยชน์ที่ดินไม่เป็นไปตามแบบดั้งเดิม

(3) ระบบเศรษฐกิจ

ในขณะที่ภาวะทางสังคมและเศรษฐกิจของชาวเขามันพื้นที่สูง ได้รุดหน้าไปอย่างไม่หยุดยั้งนั้นได้เริ่มมีปรากฏการณ์บางอย่างทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม จนมีแนวโน้มว่าปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นเหล่านี้จะกลายเป็นปัญหาที่สำคัญบนพื้นที่สูงต่อไปในอนาคต คือ

การส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจ (Cash Crops) ในระบบการปลูกพืชแบบเดี่ยว (Mono หรือ Single Cropping System) เข้าแทนที่ระบบการเพาะปลูกแบบดั้งเดิมของชาวเขาเพื่อขายเป็นรายได้และมุ่งหวังที่จะให้ชาวเขานำเอารายได้ที่ได้จากการปลูกพืชเศรษฐกิจไปซื้อหาสิ่งของที่จำเป็นต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน อันเป็นระบบเศรษฐกิจแบบเงินตรา (Money Economy) ที่คล้ายกับรูปแบบระบบเศรษฐกิจของคนพื้นราบส่งผลให้ชาวเขาจะต้องพึ่งพาสังคมภายนอกมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะเรื่องระบบการตลาดของพืชส่งเสริม ทำให้ชาวเขาเสี่ยงต่อการล้มละลาย ถ้าราคาของพืชผลไม่เป็นไปตามที่คาดการณ์เอาไว้ดังเคย ปรากฏว่ามีตัวอย่างเช่น กรณีการเข้าพบผู้ว่าราชการจังหวัดเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2529 เนื่องจากพวกเขาประสบปัญหาขาดทุนในการปลูกฝ้าย (ซึ่งปลูกเพียง

อย่างเดียว) ที่เป็นสืบเนื่องมาจากการออกกฎหมายที่กีดกันการค้ากับประเทศอื่นทางด้านสิ่งทอของ
ประเทศสหรัฐอเมริกา³³

นอกจากชาวเขาจะต้องพึ่งพาสังคมภายนอกเพราะพวกเขาเปลี่ยนแปลงระบบการปลูกพืชที่
ส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจของพวกเขาเปลี่ยนแปลงไปด้วย หรือการที่พวกเขาเพิ่มความเสี่ยงในการปลูก
พืชเศรษฐกิจแล้ว การปลูกพืชในระบบการปลูกพืชแบบเดียวทำให้พืชพันธุ์ (Germplasms) ต่าง ๆ ที่
พวกเขาเคยปลูกอยู่สูญหายไปเพราะหันมาปลูกพืชเศรษฐกิจจำนวนไม่กี่ชนิดพันธุ์ ซึ่งพันธุ์พืชเหล่านี้
ล้วนแต่เป็นพันธุ์พืชที่ได้จากการปรับตัวมาเป็นเวลาอันยาวนานจนเหมาะสมกับการเพาะปลูกบนพื้นที่
สูง

สิ่งที่ขาดไม่ได้ในการพัฒนาให้ชาวเขามีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีใกล้เคียงกับชาวพื้นราบ คือ การ
คัดค้านเข้าสู่หมู่บ้านชาวเขา ทำให้ชาวเขาเกิดการเปลี่ยนแปลงโดยอัตโนมัติจากอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม
ล้อมหรือจากคนไทยพื้นราบ โดยการโฆษณาส่งเสริมจากผู้ประกอบการ สิ่งของที่ไม่เคยมีหรือไม่
จำเป็นก็กลายเป็นสิ่งของจำเป็น เช่น รถจักรยานยนต์ รถยนต์ และสินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้าต่าง ๆ ซึ่งผล
ของความเปลี่ยนวิถีชีวิตใหม่ดังกล่าวนี้ คือ การเปลี่ยนวิถีชีวิตจากแบบเดิมที่เป็นแบบพึ่งพาตนเองมา
เป็นระบบเศรษฐกิจแบบเงินตราและมีการพึ่งพาสังคมภายนอกมากขึ้น ทำให้ชาวเขาเกิดปัญหาว่า
“ทำไมทางราชการยิ่งพัฒนาพวกเรา พวกเรายิ่งจนลง”

นอกจากการพึ่งพาสังคมภายนอกมากขึ้น พื้นที่ทำกินน้อยลง ค่านิยมทางสังคมที่เปลี่ยนไป
ดังกล่าวข้างต้น ทำให้เกิดกิจกรรมใหม่อีก 2 ประเภท ซึ่งถือเป็นประสบการณ์ใหม่ที่ชาวเขาได้เรียนรู้
และเข้าไปมีส่วนร่วมมากขึ้นในระยะหลัง ได้แก่ การรับจ้างแรงงานและการตั้งร้านค้า ในส่วนของ
การรับจ้างแรงงานนั้น ในปัจจุบันมีชาวเขารับจ้างแรงงานมากขึ้น

นอกจากผลกระทบที่เกิดขึ้นจากโครงการพัฒนาชาวเขาด้านต่าง ๆ ดังได้กล่าวมาแล้วยัง
ปรากฏว่ามีปรากฏการณ์ด้านอื่น ๆ ที่เกิดขึ้น อันส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติด้วยเช่นกัน เช่น
ปัจจุบันเกิดค่านิยมในการปลูกสร้างบ้านเพื่อใช้เป็นสถานที่พักผ่อนบนภูเขาในสภาพที่เป็นธรรม
ชาตอย่างสมบูรณ์ของชาวไทยพื้นราบ จึงทำให้เกิดการกว้านซื้อที่ดินบนภูเขาตามจังหวัดต่าง ๆ ของ
ภาคเหนือ การที่ชาวเขาปัจจุบันนิยมขายที่ดินให้แก่นายทุนที่ให้ราคาที่ดินในระดับที่สูงกว่าปกติ
แน่นอนว่าปัญหาเรื่องการขาดแคลนที่ทำกินสำหรับชาวเขาจะต้องมีขึ้นอย่างแน่นอนในอนาคต

³³ จันทบูรณ์ สุทธิ , เพิ่งอ้าง , หน้า 15.

นอกจากนี้ จากการที่ชาวเขาแต่ละเผ่ามีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และวัฒนธรรมที่เป็นของตนเอง และมีความแตกต่างกันแต่ละเผ่า จึงเป็นที่สนใจของชาวพื้นราบทั้งคนไทยและต่างประเทศให้เข้าไปศึกษาและเยี่ยมชม และโดยเฉพาะเมื่องานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชาวเขาทางด้านมานุษยวิทยาได้มีการเผยแพร่ไปยังชาวต่างประเทศ ที่ก่อให้เกิดธุรกิจการนำเที่ยวชมวิถีชีวิต และวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ รวมถึงการท่องเที่ยวเดินป่า (Trekking Tour) ตามเส้นทางที่ผ่านหมู่บ้านชาวเขาซึ่งจากการศึกษาของ ปุสดี อาคมานนท์ มอนซอน เกี่ยวกับผลกระทบการท่องเที่ยวเดินป่ามีผลต่อสภาวะแวดล้อมและประชาชนท้องถิ่นชี้ให้เห็นว่า ชาวเขากลุ่มหนึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากกิจกรรมนี้ และพื้นที่ป่าไม้และธรรมชาติบางส่วนที่ถูกครอบงำจากกิจกรรมดังกล่าวเช่นกัน แต่ในทางกลับกันการท่องเที่ยวเดินป่าก็ได้สร้างรายได้ให้แก่ท้องถิ่นและชาวเขาก็คอยมีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้

ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่จะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ คือ ปัญหาการเพิ่มประชากรของชาวเขา ซึ่งมีสาเหตุหลัก 2 ประการ ประการแรกเนื่องจากอัตราการเกิดของชาวเขามีอัตราค่อนข้างสูง ซึ่งการลดอัตราการเกิดของประชากรชาวเขาก็เป็นเป้าหมายที่สำคัญที่รัฐบาลดำเนินการอยู่ ส่วนปัจจัยประการที่สอง ที่ทำให้มีประชากรชาวเขาเพิ่มจำนวนคือ มีชาวเขาอพยพมาจากที่อื่นมาแทนที่ชาวเขาส่วนหนึ่งที่อพยพลงมาอยู่พื้นราบ และมีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ³⁴

3.4. บทวิเคราะห์

ผู้วิจัยมีข้อสังเกตที่ควรจะได้รับการพิจารณาต่อไปในประเด็นเรื่องบทความของชาวไทยพื้นสูง กับการอนุรักษ์ และรักษาสภาพแวดล้อม ดังนี้

3.4.1. ชาวไทยบนพื้นที่สูงที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่คุ้มครอง ทำลายทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะแหล่งต้นน้ำลำธารจริงหรือ ซึ่งในประเด็นนี้เห็นได้ว่ามีรายงานศึกษาที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นที่สนับสนุนและได้แย้งข้อความดังกล่าว เพราะวัฒนธรรมในการปลูกพืชของแต่ละเผ่าต่างกัน นอกจากนี้ยังไม่มีกรรวบรวมสถิติที่พอเชื่อถือได้ว่า มีประชากรชาวไทยบนพื้นที่สูงจำนวนเท่าไรที่ดำรงชีวิตอยู่ในป่าอย่างทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งในการศึกษาเพื่อหาคำตอบในเรื่องนี้ ควรต้องแยกพิจารณาทั้งในด้านวัฒนธรรมของชนเผ่า สภาพชุมชน และแนวทางการดำรงชีวิตที่ปรับเปลี่ยนไป เนื่องจากการพัฒนาของระบบเศรษฐกิจ และโครงการของรัฐอื่น ๆ รวมทั้งนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วย

³⁴ สมิต วงศ์ประเสริฐ, ชาวสถาบันวิจัยชาวเขา ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มีนาคม 2527) หน้า 34 - 48.

นอกจากนี้ยังต้องพิจารณาต่อไปอีกว่า การทำลายทรัพยากรนั้น เกิดจากการได้รับการจ้างวานจากนายทุนพื้นราบหรือไม่ เพราะส่วนใหญ่แล้ว ความจำเป็นของชาวไทยบนพื้นที่สูงที่ใช้ไม้ นอกจากการปลูกบ้านแล้วไม่น่าจะมีมาก แต่การที่ลักลอบตัดไม้อาจเป็นเพราะต้องการรายได้เสริมโดยการขายไม้เถื่อนให้แก่นายทุนที่รับซื้อก็ได้

3.4.2. โครงการพัฒนาทางด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ที่แนะนำให้แก่ชาวไทยบนพื้นที่สูงนั้นเหมาะสมกับการอนุรักษ์แบบไหน แนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาตินั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการให้สอดคล้องกัน และเป็นไปในทางเดียวกัน ทั้งนี้คงจะเห็นได้จากแนวนโยบายที่จะเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ โดยการส่งเสริมให้ปลูกป่า หรือทำสวนป่านั้นต้องอาศัยพื้นฐานทางวิชาการในด้านการอนุรักษ์เป็นหลัก ทั้งนี้เพราะการเพาะปลูกป่าเพื่อทดแทนพืชเศรษฐกิจนั้น จะได้ประโยชน์ในการสร้างงานและทำรายได้ให้แก่ชาวไทยบนพื้นที่สูงมากกว่าการเพิ่มพื้นที่ป่าอนุรักษ์เพื่อให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพ หรือการอพยพชาวไทยบนพื้นที่สูงออกมาจากพื้นที่เดิม และให้มาทำการเพาะปลูกแบบพืชเศรษฐกิจ ซึ่งต้องอาศัยเทคโนโลยีการผลิต จะเป็นการทำลายวัฒนธรรมในการอนุรักษ์ป่า และการปลูกพืชหมุนเวียนของชาวกะเหรี่ยง หรือขมุ หรือไม

แนวทางในการวิเคราะห์กรณีนี้ควรต้องพิจารณาประกอบกัน ทั้งในด้านของวิชาการในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน และก่อให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพ และในขณะเดียวกันต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมของสภาพวัฒนธรรม และทุนในการผลิตของชาวไทยบนพื้นที่สูงที่จะนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ด้วย

3.4.3. ความร่วมมือของชุมชนชาวไทยบนพื้นที่สูงต่อการกำหนดโครงการ และการปฏิบัติให้เป็นไปตามการวางแผนการใช้ที่ดินและการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ กล่าวได้ว่าในอดีตจนถึงปัจจุบัน การกำหนดนโยบาย และแผนในการดำเนินการที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาตินั้น มีลักษณะที่เป็นการกำหนดจากบนมาสู่ล่าง และข้อมูลที่น่าเสนอเพื่อการตัดสินใจส่วนใหญ่เป็นข้อมูลที่มีได้สะท้อนมาจากตัวของชาวไทยบนพื้นที่สูงเอง แม้ว่าการดำเนินการเกี่ยวกับชาวไทยบนพื้นที่สูง จะมีคณะดำเนินงานระดับอำเภอเข้ามาประสานกับจังหวัด และระดับชาติ แต่ด้วยอุปสรรคในด้านการเดินทาง และภาษาที่ใช้ติดขัด จึงทำให้ข้อมูลที่ได้รับนั้นเพื่อการตัดสินใจ และการประสานความร่วมมือของชาวไทยบนพื้นที่สูง จึงยังไม่อาจเกิดขึ้นได้ภายใต้เงื่อนไข และสถานการณ์เช่นในปัจจุบัน

3.4.4. การอพยพย้ายถิ่นของชาวไทยบนพื้นที่สูง และการห้ามการเคลื่อนย้ายที่อาศัยเพื่อผลในการควบคุมคน และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งต้นน้ำลำธาร จะขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชน

ที่ห้ามมิให้มีการอพยพชนกลุ่มน้อยหรือไม่ ความจริงแล้วชาวไทยภูเขาเหล่านั้นตามกฎหมายเป็นพลเมืองชาวไทย ซึ่งย่อมมีเสรีภาพในการเดินทาง และประกอบอาชีพ แต่การที่ชาวไทยบนพื้นที่สูงยังไม่ได้รับสัญชาติไทย เพราะผลของพระราชบัญญัติสัญชาติ และนโยบายเรื่องความมั่นคงในอดีต ทำให้การปฏิบัติต่อชาวไทยบนพื้นที่สูงมีลักษณะเป็นการดำเนินการต่อเขาเหล่านั้นในฐานะคนต่างชาติ ทั้ง ๆ ที่เขาเหล่านั้นมีสิทธิเป็นคนไทยเช่นเดียวกับคนพื้นราบ ดังนั้นจึงควรพิจารณาว่า การย้ายถิ่นของชาวไทยภูเขาลงมาบนพื้นราบ อันอาจเป็นปัญหาอุปสรรคในการดำรงชีวิตอยู่ดั้งเดิมของเขานั้น จะมีผลกระทบต่อหลักสิทธิมนุษยชนเพียงใด และรัฐบาลไทยมีสิทธิดำเนินการในเรื่องนี้ภายในกรอบอะไรบ้าง

3.4.5. องค์การของรัฐได้ประสานงานในการดำเนินการเกี่ยวกับชาวไทยบนพื้นที่สูงอย่างเข้าใจ และมีประสิทธิภาพเพียงใด เนื่องจากมีองค์กรของรัฐที่ทำหน้าที่ในการสงเคราะห์ และให้บริการแก่ชาวไทยบนพื้นที่สูงหลายหน่วยงาน และแต่ละหน่วยงานมีทัศนะ และภาพลักษณะของชาวไทยบนพื้นที่สูงต่างกัน และในความต่างกันในบางเผ่าก็ได้รับการยอมรับหรือปฏิเสธต่างกันจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยทั่วไปแล้ว องค์กรที่ทำหน้าที่ป้องกันและปราบปรามชาวไทยบนพื้นที่สูงเกี่ยวกับการตัดไม้ทำลายป่า หรือการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจะมีทัศนคติในเชิงลบกับชาวไทยบนพื้นที่สูงเหล่านี้ แต่องค์กรที่ทำหน้าที่ในด้านให้การสงเคราะห์ หรือให้บริการในด้านการศึกษา หรืออนามัยจะมีทัศนคติในเชิงบวกแก่บุคคลเหล่านี้ แต่ข้อที่เป็นช่องว่างประการหนึ่งก็คือ ในหน่วยงานที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับชาวไทยบนพื้นที่สูงนี้ ยังไม่มีตัวแทนของชาวไทยบนพื้นที่สูงเข้าไปเป็นกรรมการในการดำเนินการ ซึ่งสะท้อนให้เห็นปัญหาของชาวไทยบนพื้นที่สูงจึงยังไม่เกิดขึ้น

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาถึงทิศทางของการพัฒนาชาวเขาเท่าที่ผ่านมาอาจกล่าวได้ว่าชาวเขาเปรียบเสมือนคนกลุ่มที่อยู่ปลายแถวของวงจรการพัฒนา ซึ่งรัฐบาลจะนำพาการพัฒนาไปทางไหนก็ต้องไปทางนั้น โดยมีกรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลางการพัฒนา โดยเฉพาะชาวเขานั้นเป็นกลุ่มที่มีอำนาจในการต่อรองน้อย เพราะไม่มีผู้นำที่จะเรียกร้องสิทธิหรือจะแสดงพลังของตนเอง ดังนั้นในการพัฒนาที่ผ่านมาชาวเขามักจะเป็นผู้ที่ถูกกำหนดโดยแผนงานซึ่งมาจากรัฐ โดยมีนโยบายความมั่นคงของรัฐเป็นตัวกำกับ ด้วยเหตุนี้ชาวเขาจึงสามารถกำหนดทิศทางที่เป็นตัวของตัวเองได้น้อยกว่าคนชนบทหรือคนไทยที่มีแผ่นดินของตนเอง ประกอบกับในการดำเนินการพัฒนาเท่าที่ผ่านมา ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้มีความเห็นว่าการพิจารณาโครงการต่าง ๆ ในการพัฒนาชาวเขานั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ละเลยประเด็นทางวัฒนธรรมของชาวเขาโดยมุ่งเน้นจะให้ชาวเขามีความเป็นอยู่เช่นเดียวกับชาวพื้นราบในลักษณะผสมผสาน หรือนโยบายการรวมพวก ทำให้การพัฒนานั้นอาจจะประสบผล

สำเร็จบางด้าน แต่ในทางกลับกันผลของการพัฒนาดังกล่าวก็ก่อให้เกิดปัญหาบางประการขึ้นมาอีก ซึ่งจะได้นำเสนอต่อไปในเรื่องวิกฤตการณ์ แนวโน้ม และปัญหาในบทต่อไป

อีกประเด็นหนึ่งที่มีความสำคัญในการพิจารณาดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับชาวเขาคือ จากโครงการที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาชาวเขาในระยะ 30 ปีเศษที่ผ่านมา พบว่า จากการดำเนินการตามนโยบายต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้ว มีวัตถุประสงค์หลักของการพัฒนาชาวเขาของหน่วยงานโดยเฉพาะของรัฐบาล นั้นเน้นทางด้านนโยบายการเมือง การปกครอง และความมั่นคงของชาติเป็นหลัก นโยบายด้านเศรษฐกิจและสังคมที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิต และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเป็นรอง ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ทิศนะของทางการที่มีต่อชาวเขานั้น มองว่าชาวเขาเป็นผู้สร้างปัญหาให้แก่ประเทศไทย ซึ่งทางกรมป่าไม้ ทหาร และตำรวจ ก็มองเช่นนั้น นอกจากนี้ยังมองว่าเป็นภาระของประเทศ เพราะว่าเป็นคนไม่มีสัญชาติ ไม่มีประเทศเป็นของตัวเอง ในอีกทัศนะหนึ่งของตำรวจมักเห็นว่าเวลาไปบ้านชาวเขามักจะพบของผิดกฎหมาย เช่น ฝิ่น เหล้าข้าวโพดที่ชาวเขาดัดแปลงเพื่อใช้ในพิธีกรรม ทั้งยังล่าสัตว์และงมยา³⁴ ทำให้การพัฒนาในเชิงของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงยังไม่สามารถแก้ปัญหาหรือดำเนินการบรรลุลวิฤตประสงค์อย่างสมบูรณ์ตามเป้าหมาย

³⁴ เคือนใจ คีเทศน์, ข่าวสารวิจัยสถาบันชาวเขา ปีที่ 34 ฉบับ 4 กรกฎาคม - สิงหาคม 2534 หน้า 48 - 53

บทที่ 4

การสังเคราะห์วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและประเด็นการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในบทที่ 1 - 3 ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชาวเขา ในประเด็นเหตุและปัจจัยที่ส่งผลต่อการอนุรักษ์ นโยบายและทิศทางการพัฒนาชาวเขา ผลกระทบของการพัฒนา วิกฤตการณ์และแนวโน้มของปัญหา ซึ่งได้นำเสนอผลการศึกษาไปแล้วในบทที่ 3

ผลการสังเคราะห์วรรณกรรมที่ผู้ศึกษาได้ดำเนินการศึกษา อาจสรุปได้ดังนี้

1. ลักษณะของวรรณกรรมที่ศึกษา

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า วรรณกรรมส่วนใหญ่ที่ศึกษาเป็นวรรณกรรมที่ได้มาจากผู้เขียนหลายท่าน ที่ได้มีโอกาสทำงานคลุกคลีกับชาวเขาโดยเฉพาะ ทั้งนี้เป็นนักมานุษยวิทยาจากองค์กรพัฒนาเอกชนในประเทศไทย และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมประชาสงเคราะห์ รวมถึงเอกสารหรืองานเขียนต่างประเทศ

2. เนื้อหาของวรรณกรรมที่ศึกษา

จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ปี 2524 - 2534 พบว่า วรรณกรรมอาจแบ่งเป็น 2 ช่วง คือ

ช่วงแรก (ปี 2524 - 2526) วรรณกรรมในช่วงนี้สะท้อนภาพชาวเขาถูกมองว่าเป็นต้นตอของปัญหาความมั่นคงของชายแดน ปัญหายาเสพติด และปัญหาการตัดไม้ทำลายป่า

ช่วงที่ 2 (ปี 2527 - 2534) วรรณกรรมในช่วงหลังสะท้อนภาพของมุมมองที่มีความแตกต่างจากช่วงแรกบ้าง โดยมองว่า มิติทางสังคมแบบดั้งเดิมของชาวเขาไม่ว่าจะเป็นวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ความเชื่อ รวมถึงระบบเศรษฐกิจแบบดั้งเดิมของชาวเขาบางส่วนเอื้อให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และนอกจากนี้ในทางกลับกัน จากการพัฒนาชาวเขาที่ผ่านมา ซึ่งมีนโยบายและทิศทางเป็นประเด็นหลักในการแก้ปัญหาความมั่นคงและปัญหายาเสพติดเป็นหลัก โดยเน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเป็นรองนั้น ในบางประเด็นของการพัฒนาได้ละเลยมิติทางสังคมแบบดั้งเดิม โดยเฉพาะวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ ของชาวเขาได้ถูกละเลยไป ก่อให้เกิดประเด็น

ปัญหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติในเชิงคุณภาพรุนแรงมากขึ้น เช่น ดินเสื่อมคุณภาพ มลพิษทางน้ำ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม จากการสังเคราะห์วรรณกรรม ผู้วิจัยมีข้อสังเกตดังนี้

- 1) เนื้อหาของงานวิจัยทั้ง 2 ช่วง มิได้ชี้ให้เห็นชัดเจนถึงกลุ่มตัวการทำลายทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้ และน้ำอย่างแท้จริง หากระบุเพียงว่าชาวเขาเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาเท่านั้น
- 2) กระบวนการวิจัยชาวเขาที่น่าสนใจ มักมิได้มีการเชื่อมโยงชาวเขากับสังคมภายนอกมากนัก ทั้ง ๆ ที่ในระยะหลังชาวเขาได้มีโอกาสสัมผัสกับสังคมภายนอกมากขึ้น ซึ่งอาจจะนำไปสู่ปัญหาทางสิ่งแวดล้อมที่สลับซับซ้อนมาก ทั้งนี้เนื่องจากชาวเขามีความเคลื่อนไหวในลักษณะเป็นพลวัตร (Dynamics) มากขึ้น จึงควรให้ความสำคัญประเด็นนี้ในการวิจัย
- 3) นโยบายและการพัฒนาต่าง ๆ ที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการกับชาวเขาเท่าที่ผ่านมา มีลักษณะเป็นการดำเนินการอย่างจริง ในการที่จะถ่ายเทชาวเขาจากที่สูงลงมาอยู่พื้นราบ หรือย้ายจากบนลงล่างดังกล่าวมาแล้ว ในประเด็นของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติจากการทบทวนวรรณกรรม ยังไม่สามารถยืนยันถึงผลสำเร็จของการดำเนินการอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม
- 4) ในทางกลับกันมีงานวิจัยและบทความหลายเรื่องที่สะท้อนถึงวิทยาการพื้นบ้าน วัฒนธรรม ความเชื่อ และระบบเศรษฐกิจแบบดั้งเดิม ของชาวเขาบางส่วนในการอนุรักษ์ธรรมชาติ
- 5) มีหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่ดำเนินการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับชาวเขาเป็นจำนวนมาก แต่มีการเผยแพร่ในลักษณะที่จำกัด และเป็นที่น่าสังเกตว่าประเด็นการวิจัยที่น่าสนใจเกี่ยวกับด้านสิ่งแวดล้อมมักพบในงานวิจัยที่มาจากองค์กรพัฒนาเอกชน และนักวิชาการชาวต่างประเทศ โดยงานวิจัยเหล่านั้นจะมีมุมมองและข้อมูลที่รวบรวมที่สะท้อนภาพที่เชื่อมโยงระหว่างชาวเขากับสิ่งแวดล้อมได้มากกว่า เช่น งานวิจัยของ Cornelia Ann Kammerer ในปี ค.ศ.1987 หรืองานของ เคียนใจ คีเทศน์ หรือ จันทบูรณ์ สุทธิ เป็นต้น
- 6) จากการกำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนาชาวเขาเท่าที่ผ่านมาจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ส่วนใหญ่เป็นการกำหนดแนวทางจากหน่วยงานส่วนกลาง (Top-down) มากกว่า โดยชาวเขาเองมีส่วนร่วมน้อยมาก หรืออาจไม่มีเลย ในฐานะที่เป็นชุมชนดั้งเดิม ซึ่งมีสิทธิคามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

ประเด็นการวิจัยต่อไป

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในเรื่องข้อเสนอแนะค่อนข้างจะมีคำตอบที่ไม่ชัดเจนนัก เนื่องจากงานวิจัยบางงานต้องการเสนอข้อเท็จจริง เน้นข้อมูลที่ปราศจากการสังเคราะห์ เพื่อการจัดการ หรือการยังไม่ได้ข้อยุติในการจัดการและยังคงมีปัญหาคำเน้นการต่อไป เช่น ปัญหาการปลูกฝิ่น การใช้สารเคมีในการเกษตรกรรม เป็นต้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้มิได้มีผลกระทบต่อชาวเขาเท่านั้น แต่ปัญหาสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและปัญหาการทำไร่เลื่อนลอยได้มีปัญหาสีงแวดล้อมในเรื่องการใช้สารเคมีจากการเกษตรกรรม ปัญหาระบบเศรษฐกิจที่มาเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของชาวเขาที่มีผลต่อความเปลี่ยนแปลง นับได้ว่าทำให้ปัญหาคือทรัพยากรธรรมชาติมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น หากมิได้มองให้เห็นปัญหาที่แท้จริงที่เกิดจากชาวเขากับการอนุรักษ์หรือทำลายทรัพยากรธรรมชาติ

ประเด็นการวิจัยจึงควรมีลักษณะ

1) การใช้ข้อมูลสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (GIS = Geography Information System) ในการติดตามการใช้ประโยชน์ที่ดิน แหล่งที่อยู่ของชาวเขาเป็นระยะ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลในฐานะข้อมูล

2) การศึกษาไม่ชัดเจนเกี่ยวกับพฤติกรรมการณ์การอนุรักษ์ดิน และน้ำ ในมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในเรื่อง

2.1. วิทยาการที่พบกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชาวเขา

2.2. จารีตที่เอื้อต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

2.3. วัฒนธรรมของชาวเขาคือการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

3) การศึกษาประเด็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และบทบาทของชาวเขากับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เช่น

3.1. วรรณกรรมทางเลือกที่เหมาะสมกับการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3.2. ชาวเขากับการท่องเที่ยว โดยเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

4) การศึกษาประเด็นเกี่ยวกับกฎหมาย นโยบาย เช่น

- 4.1. แนวทางการร่วมมือของชาวเขาต่อการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- 4.2. การรับรู้สิทธิของชาวเขา
- 4.3. กฎหมายชาวบ้านต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

กล่าวโดยสรุป งานวิจัยและนโยบายและแผนพัฒนาชาวเขา ที่อยู่ระหว่าง พ.ศ. 2527 ถึง พ.ศ. 2539 ส่วนใหญ่ไม่ได้กล่าวชัดเจนในเรื่องชาวเขากับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ หากเห็นว่า ชาวเขาเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติก็ควรทำให้ชัดเจนในประเด็นดังกล่าว ซึ่งถือว่าเป็นข้อที่เป็นปัญหาที่น่าวิตกและตระหนัก เนื่องจากชาวเขาเป็นมนุษย์ การเชื่อมโยงกับโลกภายนอกสังคมมีผลต่อการทำลายทรัพยากรธรรมชาติที่มีลักษณะสลับซับซ้อนต่อไป

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กรมป่าไม้. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. รายงานประจำปี 2536. และ 2537.

กรมประชาสัมพันธ์ กองสงเคราะห์ชาวเขา. เอกสารคู่มือการพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา.
กรุงเทพมหานคร : กรมประชาสัมพันธ์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม , 2538.

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. ความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม , 2539

กองสงเคราะห์ชาวเขา. การดำเนินงานพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา. นิตยสารประชาสัมพันธ์
ปีที่ 34 ฉบับที่ 4 (กรกฎาคม - สิงหาคม 2534) หน้า 6 - 9.

กุสุมา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา. (บรรณาธิการ) รอยร้าวในสังคมไทย บุรณการกับปัญหาความมั่นคง
ของชาติ. สถาบันศึกษาความมั่นคงและนานาชาติ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2531.

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. รายงานผลการศึกษาวิจัยโครงการศึกษาวิจัยกฎหมายสิ่งแวดล้อมด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและจัดการทรัพยากรธรรมชาติระยะที่ 1 - 2 เสนอ
ต่อสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและ
การพลังงาน. ธันวาคม 2530 - กันยายน 2534.

โครงการฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ. ปัญหาป่าไม้กับทางออกของชาวบ้าน. เอกสารประกอบการ
ประชุมระดมความคิดเห็นเพื่อแก้ไขปัญหาล่าช้า ครั้งที่ 1 โดยการสนับสนุนของมูลนิธิ
ฟรีดริชเนามัน วันที่ 17 - 18 มีนาคม 2532 ณ โรงแรมเมธวาลัย ชะอำ จังหวัดเพชรบุรี.
เอกสารอัดสำเนา.

จันทบูรณ์ สุทธิ. “กะเหรี่ยง ชีวดี จาริดประเพณี สิ่งแวดล้อม”. ข่าวสารสถาบันวิจัยชาวเขา ฉบับ
พิเศษครบรอบ 30 ปี สถาบันวิจัยชาวเขา 21 ตุลาคม 2538. หน้า 30.

“.....”. ประสพการณ์และการพัฒนาการในการทำวิจัยเกี่ยวกับชาวเขา. ข่าวสาร
สถาบันวิจัยชาวเขา ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 - 4 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2533) หน้า 18 - 22.

.....". ข่าวสารสถาบันวิจัยชาวเขา ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม - กันยายน 2527) หน้า 54 - 59.

.....". ข่าวสารสถาบันวิจัยชาวเขา ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (เมษายน - มิถุนายน 2527) หน้า 42 - 54.

.....". ข่าวสารสถาบันวิจัยชาวเขา ปีที่ 34 ฉบับที่ 4 (กรกฎาคม - สิงหาคม 2537) หน้า 13 - 23.

ชยัน วรรณะภูติ. "จดหมายข่าวล้านนาคดีศึกษา" ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 (เมษายน - มิถุนายน 2530) หน้า 5.

ฐุณีนิจ เกษมณี. "ปัญหาการจัดการทรัพยากรบนพื้นที่สูง" ข่าวสารสถาบันวิจัยชาวเขา ฉบับพิเศษ ครอบคลุม 30 ปี สถาบันวิจัยชาวเขา 21 ตุลาคม 2538. หน้า 172.

เดือนใจ ดีเทศน์. ข่าวสารสถาบันวิจัยชาวเขา ปีที่ 34 ฉบับ 4 (กรกฎาคม - สิงหาคม 2534) หน้า 48 - 53.

บรรณานุกรมชาวเขา - ชนกลุ่มน้อย ของสถาบันวิจัยชาวเขารายปี.

พันธุ์สุรย์ ลดาวัลย์ ม.ล. ปัญหาชาวเขาในประเทศไทย. (เอกสาร ม.ส.ธ.) หน้า 235 - 242. (หน่วย ที่ 9).

ณรงค์ ใจหาญ. "การดำเนินการทางกฎหมายกับผู้กระทำละเมิดตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507" วารสารนิติศาสตร์ ปีที่ 21 ฉบับที่ 2 มิถุนายน 2534. หน้า 199.

เรืองเดช ศรีวรรณะ และคณะผู้วิจัย. รายงานสรุปสำหรับผู้บริหาร โครงการศึกษาสถานภาพของประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ (ลุ่มแม่น้ำแม่แจ่ม เชียง และคลองยัน) เสนอต่อสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม ด้วยความร่วมมือจากศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ประยุกต์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กันยายน 2537.

สกล บุญคำ. การนำนโยบายการพัฒนาชาวเขาสู่การปฏิบัติ. เอกสารอัดสำเนา.

สมาคมสิทธิและเสรีภาพของประชาชน. คู่มืออาสาสมัครส่งเสริมสิทธิของชาวเขา โดยการสนับสนุนของมูลนิธิฟอร์ด และองค์การนิเทศศาสตร์สากล , 2535.

ชาวเขากับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ : ป่าไม้และน้ำ
โดย ผศ.พรรณิภา บุรพาจิพ ผศ.วิลาสินี อโนมะศิริ รศ.ณรงค์ ใจหาญ

สนิท วงศ์ประเสริฐ. ข่าวสารสถาบันวิจัยชาวเขา. ปีที่ 8 ฉบับ 1 (มกราคม - มีนาคม 2527) หน้า 34 - 48.

สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร. องค์กรชาวบ้านและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จุลสารวิชาการ สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 สิงหาคม - ตุลาคม 2536.

ลลิต ฤทธิ์เนติกุล. ข่าวสารสถาบันวิจัยชาวเขา ปีที่ 17 ฉบับ 3 - 4 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2536) หน้า 40 - 47.

ยิ่งยศ โชติพิมาย (พล.ต.) เอกสารวิจัยส่วนบุคคลในลักษณะวิชาสังคมจิตวิทยา เรื่อง การพัฒนาชาวเขาและชนกลุ่มน้อยบริเวณคอยดุงเพื่อสร้างความมั่นคงแก่ภูมิภาคบริเวณชายแดนวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 30. 2530 - 2532.

อมรา พงศาพิชญ์ “แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับ ชนกลุ่มน้อย” ปัญหาการเมืองส่วนภูมิภาคและชน กลุ่มน้อย เอกสารแบบสอบถามมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช หน่วยที่ 9.

ภาษาอังกฤษ

- A Four year Evaluation of Mountain People & Culture and Development Project NOVIB (Netherlands) An Educational Training and Action Research Programme , 1986. Vol. 1 ผู้วิจัย Geusan , Leo Alting Von.
- A Study of Attitudes of the Hilltribes Towards Thai - Norwegian Church Aid Highland Development Project. Chiang Mai : Center for Research and Development Pajap University , 1987.
- An Evaluation of Hill Tribes Education Program Phra Dhammacharik Mission Bangkok. Department of Public Welfare Ministry of Interior สถาบันวิจัยชาวเขา , 1985.
- Cooper Robert Resources Scarcity and the Hmong Response Singapore : Singapore University Press National University of Singapore , 1984.
- Cornelia Ann Kammerer. "Minority Identity in Mountains of Northern Thailand : The Akha Case" South East ASIAN TRIBAL Groups and Ethnic Minorities. Cambridge Cultural Survival. Inc ., 1987.
- Hirsch , Philip. " Detorestation and Development in Thailand" Singapore Journal of Tropical Geography. Vol. 8 No. 2 1987. pp.132 - 134.
- Narong Srisawas and Manat Suwan. Swidden Cultivation in Asia. Vol. Two. UNESCO Bangkok 1983.
- Narong Srisawas and Manat Suwan. Swidden Cultivation in Asia. Vol. Three UNESCO Bangkok 1983.
- Prasert Bhandhachat , Robert, Lamar Cr : Sinth Sarobol 1986 Crag's Year Rice Production Survey in the Project Areas of the Thai - German Highlander Development Center มหาวิทยาลัยพายัพ , 1987.

ชาวเขากับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ : ป่าไม้และน้ำ
โดย ผศ.พรรณิภา บุรพาชีพ ผศ.วิลาสินี อโนมะศิริ รศ.ณรงค์ ใจหาญ

Workshop on Data Requirement for Highland Farming System Development, Proceeding of a workshop 21 - 25 April 1986 Chiang Mai มหาวิทยาลัยพายัพ, 1986.

บทวิจารณ์รายงานผลการวิจัย
ชนกลุ่มน้อยกับการพัฒนาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
ศึกษาประเด็นในการพิจารณาผลกระทบต่อโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และน้ำ
กับสภาพความเป็นอยู่ของชาวเขา แนวโน้มและปัญหา

รศ.ดร. อำนาจ วงศ์บัณฑิต

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การนำเรื่องชนกลุ่มน้อยกับการพัฒนาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมาเป็นประเด็นในการศึกษานับว่าเป็นสิ่งที่น่าสนใจอย่างยิ่ง เพราะได้มีข้อโต้เถียงเป็นเวลามานานหลายปีจนกระทั่งปัจจุบันว่า ควรจะอนุญาตให้คน โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวเขา อยู่ในป่าซึ่งเป็นถิ่นฐานเดิมของเขาต่อไปหรือไม่ บางกลุ่มก็เห็นว่าการดำรงชีวิตของชาวเขามีส่วนทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม ในทางตรงกันข้าม บางกลุ่มเห็นว่า การดำเนินชีวิตชาวเขาแบบดั้งเดิมมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แต่กิจกรรมของคนเมือง และของหน่วยราชการต่างหากที่เป็นสาเหตุหลักของปัญหาสิ่งแวดล้อม

ในอดีตและแม้กระทั่งปัจจุบัน ภาพพจน์ของชาวเขาค่อนข้างไม่ดีในสายตาของคนทั่วไปในสังคม เพราะชาวเขาส่วนใหญ่ยากจน ได้รับการศึกษาน้อย มีขนบธรรมเนียมแตกต่างจากคนไทยที่อยู่อาศัยในพื้นที่ราบ บางครั้งมีชาวพวพหวนกับการกระทำผิด เช่น ลักลอบตัดไม้ การปลูกพืชเสพติด และค้ายาเสพติด รวมทั้งในบางพื้นที่มีกองกำลังติดอาวุธนอกกฎหมาย ซึ่งกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ รัฐบาลและหน่วยงานราชการจึงพยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยพยายามให้ชาวเขาสามารถเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยได้ และรู้สึกว่าเขาก็เป็นคนไทย ด้วยเหตุนี้จึงได้มีโครงการต่างๆ เกิดขึ้นมากมายเพื่อช่วยเหลือชาวเขา เช่น การยกระดับรายได้ของชาวเขาโดยปลูกพืชชนิดอื่นเพื่อทดแทนการปลูกฝิ่น การยกระดับการศึกษาและการสาธารณสุขขั้นมูลฐาน การก่อสร้างระบบการคมนาคม ตลอดจนการส่งเสริมให้รู้จักใช้สิทธิในทางการเมือง

โครงการเพื่อช่วยเหลือชาวเขาข้างต้นนั้น คณะผู้ศึกษาเห็นว่า การดำเนินการบางโครงการมิได้ให้ความสนใจต่อวัฒนธรรมและความเชื่อเดิมของชาวเขา ซึ่งยากที่จะทำให้โครงการนั้นประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ รวมทั้งก่อให้เกิดผลกระทบข้างเคียงในทางลบต่อการดำเนินชีวิตของชาวเขาเอง และสิ่งแวดล้อมอีกด้วย เช่น การส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจ และระบบพืชเดี่ยว ทำให้มีการใช้ยาฆ่าแมลง ปุ๋ย และสารเคมีมากขึ้นกว่าการทำไร่เลื่อนลอยหรือหมุนเวียนของชาวเขา การปลูกสวนป่าของทางราชการได้รุกล้ำที่ทำกินแบบไร่หมุนเวียนของชาวเขา ทำให้มีที่ทำกินน้อยลง และระยะยาวรพคตัวของพื้นที่ทำกินลดลงอีกด้วย นอกจากนี้ การปลูกพืช

เศรษฐกิจ ทำให้ชาวเขาต้องพึ่งพาระบบตลาดข้างนอกมากขึ้น ในขณะที่เดียวกัน เมื่อชาวเขามีเงินมากขึ้น มีการศึกษาดีขึ้น ก็มักเลียนแบบการดำรงชีวิตของคนในเมือง โดยมีการใช้อุปกรณ์ไฟฟ้า รถยนต์ รวมทั้งสินค้าฟุ่มเฟือยอื่นๆ ทำให้มีความต้องการใช้เงินตรามากขึ้นด้วย

จากปัญหาข้างต้น จึงเป็นการถูกต้องแล้วในการที่คณะผู้ศึกษาจะทำการศึกษาในรายละเอียดต่อไปว่า โครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่หน่วยงานราชการ หรือองค์กรอื่นพยายามดำเนินการเพื่อช่วยเหลือชาวเขานั้นมีผลกระทบวิถีการดำเนินชีวิตของชาวเขา รวมทั้งต่อสภาพแวดล้อมอย่างไรบ้าง เพื่อเป็นข้อมูลในแก้ไขปัญหาดังกล่าว ที่เกี่ยวข้องซึ่งกำลังเกิดขึ้นและที่จะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคต

ในการศึกษาและประเมินเรื่องดังกล่าว ผู้วิจารณ์มีข้อสังเกตว่า แนวทางการแก้ไขปัญหาและช่วยเหลือชาวเขาในรูปแบบต่างๆ นั้น ต่างก็มีข้อบกพร่องทั้งนั้น มิได้มีรูปแบบใดสามารถแก้ไขปัญหาได้โดยสมบูรณ์ แต่สิ่งสำคัญอยู่ที่ว่า เมื่อพิจารณาในภาพรวมแล้ว วิธีการใดก่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมและชาวเขามากกว่ากัน ควรมีการพิจารณาว่าโครงการต่างๆ ซึ่งทางราชการดำเนินการเพื่อช่วยเหลือชาวเขามีประโยชน์และผลกระทบข้างเคียงใดบ้าง และควรนำไปเปรียบเทียบกับผลดีและผลเสียที่อาจเกิดขึ้น หากปล่อยให้ชาวเขาดำรงชีวิตตามธรรมชาติโดยหน่วยราชการมิได้ยุ่งเกี่ยว เมื่อเห็นว่าแนวทางใดมีประโยชน์มากกว่า ก็ควรดำเนินตามแนวทางนั้น ในขณะเดียวกัน ก็ต้องมีมาตรการเพื่อแก้ไขหรือลดผลกระทบซึ่งอาจเกิดจากมาตรการนั้นด้วย

นอกจากข้อสังเกตที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ผู้วิจารณ์มีข้อสังเกตในประเด็นปลีกย่อยที่เกี่ยวข้องกับรายงานผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. หัวข้อ “ชนกลุ่มน้อยกับการพัฒนาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม” นั้นน่าสนใจและอ่านเข้าใจง่าย แต่ข้อความในหัวข้อรองเพื่ออธิบายขอบเขตหรือประเด็นในการศึกษานั้นมีความไม่ชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อความ “ศึกษาประเด็นในการพิจารณาผลกระทบ.....” ซึ่งไม่ทราบว่าจะผลกระทบของสิ่งใด และหมายถึงเพียง “ศึกษาผลกระทบ.....” เท่านั้นหรือไม่

2. พื้นที่ในการศึกษายังไม่ชัดเจนเพียงพอ เนื่องจากใช้คำว่า “พื้นที่ภาคเหนือตอนบน” (หน้า 2) ซึ่งเป็นคำกำกวมแม่น้ำ ปิง วัง ยม น่าน ทำให้เกิดข้อสงสัยว่า พื้นที่ศึกษารวมถึงจังหวัดแม่ฮ่องสอนซึ่งประชากรประมาณ 80% เป็นชาวเขาหรือไม่ เพราะจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นแหล่งกำเนิดของแม่น้ำสายอื่นนอกจากที่กล่าวแล้ว ดังนั้น ควรระบุจังหวัดในพื้นที่ศึกษาให้ชัดเจน

3. ประเด็นการวิจัยของรายงาน(หน้า 27) มีหลายประเด็น แต่ละประเด็นต่างก็เป็นเรื่องที่น่าสนใจ และมีความซับซ้อนและเอกลักษณ์ในตัว ควรจะมีการจัดระบบเพื่อแสดงให้เห็นว่า ประเด็นทั้งหลายเหล่านั้นมีความเกี่ยวพันกันอย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การศึกษาประเด็นเหล่านั้นจะช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือคำตอบของข้อสมมุติฐานของการวิจัยได้อย่างไร ทั้งนี้เพื่อเกิดความกระชับและชัดเจนในประเด็นของการศึกษา

4. หัวข้อย่อยบางหัวข้อไม่สอดคล้องหรือสัมพันธ์กับเนื้อหาบางส่วน เช่น

บทที่ 3 นโยบายและทิศทางการพัฒนาชาวเขา (หน้า 10) ได้กล่าวถึงการแบ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับชาวเขาออกเป็น 4 กลุ่ม โดยมีได้แสดงให้เห็นว่า การแบ่งกลุ่มดังกล่าวเกี่ยวข้องกับนโยบายและทิศทางการพัฒนาชาวเขาอย่างไร

หัวข้อย่อย 3.4 (หน้า 17-20) ใช้ชื่อว่า "โครงการของรัฐที่ดำเนินการต่อชาวไทยบนที่สูงเพื่อบังคับให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ" แต่ในเนื้อหา กล่าวถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนอื่นๆ ในความเห็นของผู้วิจารณ์ นั้น คำว่า "โครงการ" มิได้หมายถึงแผน แต่เป็นเพียงส่วนหนึ่งของแผน เนื้อหาในข้อ 3.4 ยังได้กล่าวถึงมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ ซึ่งไม่น่าถือว่าเป็นโครงการ นอกจากนี้ ยังได้กล่าวถึงการแบ่งชุมชนชาวเขาออกเป็น 4 กลุ่ม โดยมีได้แสดงให้เห็นปรากฏชัดเจนว่าการแบ่งกลุ่มดังกล่าวเกี่ยวกับโครงการเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างไร

5 หัวข้อย่อยบางหัวข้อดูเหมือนซ้ำซ้อนกัน เช่น ข้อ 3.2 หน้า 14 วรรคที่สาม ผู้ศึกษาต้องการกล่าวถึงประเด็นทางกฎหมายโดยแยกเป็นสองเรื่องคือ หนึ่ง มาตรการของกฎหมายในการอนุรักษ์ดิน น้ำ ป่า และสอง โครงการที่ดำเนินการต่อชาวไทยบนพื้นที่สูงให้การบังคับให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ในประเด็นที่ลونغนี้ซ้ำซ้อนกับหัวข้อ 3.4 หน้า 17

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาข้อความหน้าที่ 14 และ 15 แล้ว ไม่ปรากฏชัดเจนว่าข้อ 3.2.2 ควรเป็นหัวข้อย่อยของ 3.2.1 หรือเป็นหัวข้อแยกเทศแยกจาก 3.2.1

6 ข้อมูลในการนำเสนอรายงานผลวิจัยบางส่วนยังไม่ทันสมัย เช่น เมื่อกล่าวถึงแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กล่าวถึงเฉพาะฉบับที่ 7 แต่ปัจจุบันได้มีการใช้ฉบับที่ 8 แล้ว

ในส่วนที่เกี่ยวกับมติคณะรัฐมนตรีในการจัดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำนั้น ปัจจุบันได้มีมติดังกล่าวทุกลุ่มน้ำทั่วประเทศแล้ว โดยมีมติล่าสุดในปี 2538 นอกจากนี้ ยังได้มีการแบ่งลุ่มน้ำชั้น 1 เอ และ บี ออกเป็น 1 เอ เอ็ม และ 1 บี เอ็ม และยังมีมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องในเรื่องดังกล่าวอีกคือ มติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ

นอกจากนี้ ควรกล่าวถึงมติคณะรัฐมนตรีเรื่องแผนแม่บทเพื่อการพัฒนาชุมชน สิ่งแวดล้อม และการควบคุมพิษเลหติดบนพื้นที่สูงด้วย

7. การนำเสนอแนวความคิดของหน่วยงานราชการต่างๆ บางครั้งมิได้มีการอ้างอิงว่ามาจากแหล่งใด

ประวัติผู้วิจัย

นางสาวพรณิภา บุรพาชีพ

หัวหน้าโครงการ

គុណវុធិ

.

นบ. (เกียรตินิยม)

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

-

นม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตำแหน่ง

อาจารย์ ระดับ 7 คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ผลงาน

สอนในคณะต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยมิดเดิล ดั้งนี้

ระดับปริญญาตรี

สอนวิชาความรู้เกี่ยวกับกฎหมายการแพทย์และสาธารณสุข ให้แก่นักศึกษาระดับ

ปริญญานิพนธ์ ดังนี้

- นักศึกษานักศึกษาด้านแพทยศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลศิริราช
- นักศึกษานักศึกษาด้านแพทยศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ กรุงเทพมหานคร
- นักศึกษานักศึกษาด้านวิทยาศาสตร์การแพทย์ คณะแพทยศาสตร์
โรงพยาบาลรามาธิบดี

ระดับปริญญาโท

สอนวิชากฎหมายสิ่งแวดล้อม สำหรับนักศึกษาปริญญาโท สาขาสังคมศาสตร์สิ่งแวดล้อม

แวดล้อม

สอนวิชาการสัมมนาเฉพาะเรื่องสาขากฎหมายและการควบคุมสังคม สำหรับนัก

ศึกษาปริญญาโทสาขาอาชีวศึกษาและงานยุติธรรม

สำหรับงานวิจัย มีผลงานวิจัย เช่น

- 1) การประเมินผลกระทบของการท่องเที่ยวเดินป่าต่อสถานะแวดล้อมและ

ประชากรในท้องถิ่น

- 2) มาตรการทางกฎหมายที่มีผลต่อการควบคุมแรงงานข้ามชาติที่ผิดกฎหมาย
- 3) การศึกษาสภาพปัญหาสารเสพติดในกลุ่มผู้ใช้แรงงานก่อสร้าง

୧୫୩

[illegible]

ประวัติผู้วิจัย

นางวิลาสินี อะโนมะศิริ

คุณวุฒิ - ศษ.บ. (ภูมิศาสตร์) มหาวิทยาลัยศิลปากร
- สค.ม. (สิ่งแวดล้อม) มหาวิทยาลัยมหิดล

ตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ระดับ 6 คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ม.มหิดล

ผลงาน สอนนักศึกษาระดับปริญญาโท คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหิดล มีผลงานวิจัยหลายเรื่อง ตัวอย่างเช่น

- 1) โครงการศึกษาวิจัยการจัดการทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเล เพื่อการพัฒนาภาคใต้ตอนบน อำเภอบ้านดอนและอำเภอฟังงา
- 2) การสำรวจปัญหาความต้องการและความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานของเทศบาลตำบลหัวหิน
- 3) ความคิดเห็นของผู้นำศาสนาอิสลามต่อโครงการพัฒนาความหวังใหม่ (ฮาร์ปบ้านบารู) ศึกษากรณีจังหวัดนราธิวาส
- 4) โครงการจัดทำแผนการจัดการพัฒนาและอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทั้งในเขตและนอกเขตพระจุฑาธุชราชฐาน เกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี
- 5) การประเมินผลกระทบของการท่องเที่ยวเดินป่าต่อสภาวะแวดล้อมและประชากรในท้องถิ่น
- 6) การประเมินผลโครงการสร้างงานในชนบท (กลช.) 2531 ภาคเหนือและภาคใต้
- 7) การศึกษาสภาพปัญหาสารเสพติดในกลุ่มผู้ใช้แรงงานก่อสร้าง

ฯลฯ

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายณรงค์ ใจหาญ
สถานที่ทำงาน	คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์ กรุงเทพฯ 10200 โทร. 221-6171-80 ต่อ 2114, โทรสาร 224-9421
ที่อยู่	195/15 ซอยเพชรเกษม 78 แขวงบางแคเหนือ เขตภาษีเจริญ กรุงเทพฯ 10160 โทร. 413-0517, 413-2350 มือถือ 01-902-1664
วุฒิการศึกษา	- นิติศาสตรบัณฑิต (ธรรมศาสตร์) - นิติศาสตรมหาบัณฑิต (กฎหมายอาญา) (ธรรมศาสตร์) - เนติบัณฑิตไทย - LL.M. in Law, Economy and Society (University of Kent at Canterbury, England)
ตำแหน่งงานปัจจุบัน	- รองศาสตราจารย์ ระดับ 9 - ที่ปรึกษาคณะกรรมการบริหารศูนย์นิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ - อาจารย์ประจำภาควิชากฎหมายวิธีสบัญญัติ และภาควิชากฎหมายอาญาและอาญาวิทยา - อาจารย์ที่ปรึกษาขุมนุมพินดาบ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ตำแหน่งงานในอดีต	- หัวหน้าภาควิชากฎหมายวิธีสบัญญัติ - หัวหน้าโครงการฝึกอบรมภาษาอังกฤษสำหรับนักกฎหมายธุรกิจ - ผู้ช่วยคณบดีคณะนิติศาสตร์

- ประธานฝ่ายเทคนิคกีฬามหาวิทยาลัย ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ผู้อำนวยการศูนย์นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

งานสอน

- ผู้บรรยายวิชากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กฎหมายอาญาภาคทั่วไป
กฎหมายอาญาภาคความผิด อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา
ปัญหาในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาระดับปริญญาตรี
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ผู้บรรยายวิชากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเปรียบเทียบ 2 วิชา
ปัญหาชั้นสูงในกฎหมายอาญา 2 วิชาบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยกฎหมาย
อาญา และวิชานิติศึกษาทางสังคม ประวัติศาสตร์ และปรัชญา
ชั้นปริญญาโท คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ผู้บรรยายพิเศษ วิชากฎหมายอาญา แก่ข้าราชการตำรวจชั้น
สัญญาบัตร หลักสูตร กอศ., กอต. ของโรงเรียนนายร้อยตำรวจ
สามพราน จ.นครปฐม
- ผู้บรรยายพิเศษ วิชากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
วิชาสัมมนากฎหมายอาญา ระดับปริญญาตรี คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยพายัพ จ.เชียงใหม่
- ผู้บรรยายพิเศษ วิชากฎหมายอาญา 1 กฎหมายอาญา 2 และกฎหมาย
อาญา 3 ระดับปริญญาตรี คณะนิติศาสตร์ วิทยาลัยเทคโนโลยี
ราชธานี จ.อุบลราชธานี
- ผู้บรรยายพิเศษ วิชากฎหมายสิ่งแวดล้อม ระดับปริญญาโท
คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
ศาลายา จ.นครปฐม

งานทางวิชาการ

หนังสือ

1. คำอธิบาย ประมวลกฎหมายอาญา ภาคหนึ่ง ว่าด้วยโทษและวิธีการ
เพื่อปลดปล่อย กรุงเทพฯ : มิตรนราการพิมพ์, 2534 , 114 หน้า
2. หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเล่ม 1, พิมพ์ครั้งที่ 3
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ : วิญญูชน, 2538, 232 หน้า

บทความ

1. “นิรโทษกรรม” วารสารพี สิงหาคม 2524, หน้า 41-58
2. “ความผิดหลายบท หลายกระทง” วารสารพี สิงหาคม 2525,
หน้า 59-74
3. “พระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ กับเสรีภาพ
ของประชาชน” วารสารนิติศาสตร์ปีที่ 14 ฉบับที่ 4 ธันวาคม 2527,
หน้า 165-174
4. “ฎีกาวิเคราะห์ : โจทก์ไม่มาศาลในคดีอาญา” วารสารนิติศาสตร์
ปีที่ 15 ฉบับที่ 3, กันยายน 2528, หน้า 156-161
5. “เจตนาฆ่าหรือเจตนาทำร้าย : หลักกฎหมายและคำพิพากษาศาลฎีกา”
วารสารสามพราน มกราคม 2519, หน้า 23-51
6. “สิทธิใหม่ของผู้ต้องหาแน่หรือ” วารสารพี. สิงหาคม 2531,
หน้า 90-101
7. “ความหมายของสิ่งลามกในกฎหมาย” วารสารนิติศาสตร์ ปีที่ 16
ฉบับที่ 2 มิถุนายน 2529, หน้า 125-131
8. “การจับและควบคุมตามกฎหมายอังกฤษและกฎหมายไทย”
วารสารนิติศาสตร์ ปีที่ 20 ฉบับที่ 3 กันยายน 2533, หน้า 90-116
9. “การดำเนินคดีทางกฎหมายกับผู้กระทำผิดตามพระราชบัญญัติ
ป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507” วารสารนิติศาสตร์ ปีที่ 21 ฉบับที่ 2
มิถุนายน 2534 , หน้า 185-208

10. “โทษและค่าเสียหายในกรณีหมิ่นประมาท” วารสารนิติศาสตร์ ปีที่ 21 ฉบับที่ 3 กันยายน 2534, หน้า 440-453
11. “การดำเนินคดีอาญาแก่เด็กและเยาวชน” ความรู้กฎหมาย เพื่อเยาวชน กรุงเทพฯ : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2534, หน้า 69-99
12. “กฎหมายเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ” เอกสารประกอบการบรรยายวิชากฎหมายสิ่งแวดล้อม คณะสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล 2535, 53 หน้า
13. “มาตรการทางกฎหมายในการจัดการและอนุรักษ์สภาพแวดล้อมของเกาะสีชัง” ในวารสารนิติศาสตร์ ปีที่ 22 ฉบับที่ 2 มิถุนายน พ.ศ. 2535, หน้า 270-308
14. “ฎีกาวิเคราะห์แก้ฟ้องคดีอาญา” วารสารนิติศาสตร์ ปีที่ 24 ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2537 หน้า 162-166
15. “แนวทางปฏิบัติตามกฎหมาย และการดำเนินคดีทางศาล ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535” เอกสารประกอบการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “บทบาทและแนวทางปฏิบัติของเจ้าพนักงานสาธารณสุข ตาม พ.ร.บ การสาธารณสุข พ.ศ. 2535” จัดโดย ศูนย์บริหารกฎหมายสาธารณสุข กรมอนามัยกระทรวงสาธารณสุข วันที่ 27-28 เมษายน 2537 ณ ห้องประชุมโรงแรมหาดใหญ่ราม่า อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา, 21 หน้า

งานวิจัย

1. “การบังคับใช้กฎหมายอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่าในเขตป่าสงวนแห่งชาติ อุทยานแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า” ในคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, รายงานผลการศึกษาวิจัยโครงการศึกษาวิจัยกฎหมายสิ่งแวดล้อมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ระยะที่ 1 และระยะที่ 2, เสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการพลังงาน กรุงเทพฯ:
คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, หน้า 153-204

2. “กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวกับการจัดการ พัฒนา และอนุรักษ์สภาพแวดล้อมในเขตและนอกเขตพระที่นั่งจุฬาราชฐานเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี” รายงานวิจัยโครงการแผนการจัดการ พัฒนาและอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทั้งในเขตและนอกเขตพระที่นั่งจุฬาราชฐาน เกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี, โดยคณะสังคมศาสตร์และมานุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล เสนอต่อ สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ, 2534, เอกสาร โรเนียว, 37 หน้า
 3. “การใช้การพัฒนาการจัดการ การบริหารและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ” ในรายงานการศึกษาโครงการศึกษาเพื่อรวบรวมและปรับปรุงกฎหมายน้ำ โดยคณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เสนอต่อ กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม, 2536 เอกสารอัดสำเนา, หน้า 1-51
 4. “กฎหมายสิ่งแวดล้อมสำหรับเทศบาล” เสนอต่อโครงการจัดทำแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง สำนักงานพัฒนาเมือง กรมการปกครอง และ GTZ, 2535, เอกสารอัดสำเนา, 143 หน้า
 5. “กฎหมายสิ่งแวดล้อมสำหรับผู้บริหารเทศบาล” เสนอต่อโครงการจัดทำแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง สำนักงานพัฒนาเมือง กรมการปกครอง และ GTZ, 2536, เอกสารอัดสำเนา, 53 หน้า (ซึ่งทางโครงการนำมาจัดพิมพ์ใน หนังสือแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง หัวข้อ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
 6. “สิทธิของผู้ต้องหา จำเลยและผู้ต้องโทษในคดีอาญา” เสนอต่อ คณะกรรมการพัฒนากฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (ร่วมกับผู้วิจัยอีก 5 ท่าน) 2539, 363 หน้า
-

ชนกลุ่มน้อยกับการพัฒนาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ศึกษาประเด็นในการพิจารณาผลกระทบต่อโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
และนำกับสภาพความเป็นอยู่ของชาวเขา แนวโน้มและปัญหา โดย รศ.ดร.กมลทิพย์ คติการ

บทวิจารณ์รายงานวิจัย

เรื่อง “ชนกลุ่มน้อยกับการพัฒนาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ศึกษาประเด็นในการพิจารณา
ผลกระทบต่อโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และนำกับสภาพความเป็นอยู่ของชาวเขา
แนวโน้มและปัญหา”

โดย รศ.ดร.กมลทิพย์ คติการ

ผลงานเรื่อง เรื่อง “ชนกลุ่มน้อยกับการพัฒนาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ศึกษาประเด็นในการ
พิจารณาผลกระทบต่อโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และนำกับสภาพความเป็นอยู่ของชาวเขา แนว
โน้มและปัญหา” มีความหนา 30 หน้า แบ่งออกเป็น 5 บท ในทัศนะของผู้วิจารณ์พิจารณาเห็นว่า บทที่ 1
ค่อนข้างสั้น ควรกำหนดความสำคัญของปัญหาชัดเจนกว่านี้ โดยมีการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนซึ่ง
ถ้าพิจารณาจากหนังสือเชิญเป็นผู้วิจารณ์รายงานวิจัย ทำให้เข้าใจว่าวัตถุประสงค์ของการศึกษานี้เป็นการ
ศึกษาพื้นฐานของปัญหาเพื่อจะนำไปสู่การวิจัยระดับลึกเพื่อให้คำตอบที่ชัดเจนและข้อเสนอแนะเชิง
นโยบาย แนวทางการศึกษาใช้การศึกษาวเคราะห์จากเอกสารที่มีผู้ศึกษานำเสนอไว้แล้ว ในส่วนความ
สำคัญของปัญหานั้นจะกล่าวถึงสกว. และปัญหาสำคัญ 7 ประการที่กลุ่มคณะทำงานให้ความสำคัญที่จะ
มองปัญหาชาวเขาอย่างรอบขอบเขตเสร็จ การกล่าวว่าปัญหาการบุกรุกทำลายป่าไม้และแหล่งต้นน้ำ
ลำธารก็ยังปรากฏให้เห็นอยู่และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ ก่อนข้างจะเป็นการกล่าวที่เลื่อนลอย
เพราะขาดข้อมูลเชิงสถิติ เป็นข้อมูลยืนยันให้เกิดความหนักแน่น น่าเชื่อถือ เพราะผู้ที่สนใจปัญหาชาวเขา
ติดตามปัญหานี้อาจตั้งข้อสงสัยว่านโยบายและการปฏิบัติงานตามโครงการต่าง ๆ ทั้งของภาครัฐและภาค
เอกชนที่ดำเนินการเป็นเวลานานหลายสิบปี ไม่ส่งผลที่จะช่วยคลี่คลายปัญหานี้ที่มีมานานแล้วแต่อย่างใด
เลยหรือ ดังนั้นการทุ่มเททรัพยากรต่าง ๆ ที่ดำเนินการไปแล้ว เป็นการสูญเปล่าโดยสิ้นเชิงใช่หรือไม่

บทที่ 2 คณะวิจัยเน้นเฉพาะมิติสังคมวัฒนธรรม (ความเชื่อ) สถานภาพทางเศรษฐกิจและกิจ
กรรมทางเศรษฐกิจ เพื่อนำไปสู่ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและค้นหาคำตอบต่อคำถามว่า
สภาพความเป็นอยู่ของชาวเขา มีส่วนอนุรักษ์และทำลายทรัพยากรธรรมชาติเป็นเบื้องต้นอย่างไร การ
กำหนดวัตถุประสงค์มีมาน้อย เพียงพอหรือไม่ มาจากแหล่งใด มีความชัดเจนในการนำเสนอเพื่อมุ่ง
ตอบปัญหาตามโจทย์ที่ตั้งไว้หรือไม่ ผู้วิจัยได้ศึกษาหาข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือไม่เกี่ยวกับ
ประเด็นต่าง ๆ เช่น จำนวนชาวเขาเผ่าต่าง ๆ มีส่วนราชการใดจัดเก็บบ้างหรือไม่ มีหน่วยงานศึกษาการ
เพิ่มขึ้นลดลงของการทำไร่เลื่อนลอย เพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินผลงานที่ทางราชการได้ดำเนินการไป
แล้วและเพื่อใช้กำหนดนโยบายต่อไปหรือไม่ เอกสารที่นำมาอ้างอิงในบทนี้ยังไม่สู้ชัดเจน เช่น การระบุ

ชนกลุ่มน้อยกับการพัฒนาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ศึกษาประเด็นในการพัฒนาผลกระทบต่อโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

และนำกับสภาพความเป็นอยู่ของชาวเขา แนวโน้มและปัญหา โดย รศ.ดร.กมลทิพย์ คติการ

ว่าจำนวนไร่หมุนเวียนของแต่ละครอบครัวควรมีประมาณ 80-100 ไร่ (หน้า 7) ตัวเลขนี้กำหนดมาได้อย่างไร

การกล่าวอ้างในบทนี้ ในทรรศนะของผู้วิจารณ์ยังรู้สึกไม่มีความหนักแน่น เพราะขาดข้อมูลพื้นฐานสนับสนุนเพียงแต่รับฟังได้ว่าเป็นทรรศนะของคณะผู้วิจัยที่มองว่า ทรัพยากรธรรมชาติในภาคเหนือกำลังอยู่ในสถานะที่น่าวิตกอย่างยิ่ง (หน้า 8) สาเหตุที่เป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่นำมาสรุปไว้ในหน้า 9 น่าจะมัดประเด็นให้ชัดเจน ว่าสาเหตุที่เป็นการทำลายทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในภาคเหนือ ถ้าไม่เช่นนั้นจะดูว่าเป็นการเขียนกว้าง ๆ ทัว ๆ ไป เมื่อเชื่อมด้วยข้อสรุปข้อ ว่า ขาดความรู้ในการเกษตรถาวร จะหมายถึงใคร ซึ่งผู้วิจารณ์เข้าใจว่าคณะผู้วิจัยหมายถึงประชากรพื้นที่สูงหรือชาวเขาที่ขาดความรู้ในการเกษตรถาวร แต่ถ้าเขียนให้ชัดเจนจะดีกว่าที่จะต้องตีความโดยนัยหรือแม้กระทั่งการกล่าวว่า ปัญหาการทำไร่เลื่อนลอยมีแนวโน้มของปัญหาเพิ่มสูงขึ้น ก็ไม่มีข้อมูลใด ๆ มาสนับสนุน

บทที่ 3 ในเรื่องนโยบายและทิศทางการพัฒนาชาวเขาการแบ่งกลุ่มหน่วยงาน เป็น 4 กลุ่มใหญ่ ๆ แต่ 4 กลุ่มใหญ่ไม่ได้มีการกล่าวถึงโครงการหลวงฯ ซึ่งผู้วิจารณ์ไม่แน่ใจว่าจะมีองค์กรรับผิดชอบอยู่ในกลุ่มใด โครงการหลวงฯมีกิจกรรมที่ช่วยเหลือชาวเขาซึ่งเป็นที่ยอมรับของต่างประเทศว่าช่วยลดปัญหาการปลูกฝิ่น การปลูกพืชเมืองหนาวในบางพื้นที่ได้ผลดี ประเด็นเหล่านี้ควรจะมีการกล่าวถึงในงานชิ้นนี้ด้วย นอกจากนี้ในบทนี้ก็คล้ายคลึงกับบทก่อน ๆ คือ การอ้างอิงเพื่อให้ข้อสรุปของคณะผู้วิจัยน่าเชื่อถือยังน่าที่จะปรับปรุง เช่นการกล่าวอ้างว่านักวิชาการหลายท่านได้มีความเห็นว่าการพิจารณาโครงการต่าง ๆ ในการพัฒนาชาวนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ละเอียดประเด็นทางวัฒนธรรมของชาวเขา (หน้า 22) ไม่มีการกล่าวชัดเจนว่าวิชาการหลายท่านได้แก่ใครบ้าง เป็นต้น

บทที่ 4 เป็นการนำเสนอสรุปผลการศึกษาของจันทบูรณ์ สุทธิ เกือบทั้งบท ซึ่งมีประเด็นที่น่าจะนำไปเป็นประเด็นการวิจัยในบทที่ 5 ต่อไป

บทที่ 5 ประเด็นวิจัยเกี่ยวกับชาวเขามีมากมายหลายประการ นอกเหนือจากการตัดไม้ทำลายป่าเพื่อทำไร่เลื่อนลอย และประเด็นที่คณะผู้วิจัยนำเสนอไว้ในบทนี้ การนำความรู้เกี่ยวกับการเกษตรกรรมแผนใหม่ไปเผยแพร่แก่ชาวเขา ทำให้ชาวเขาใช้สารเคมี ยาปราบศัตรูพืช ส่งผลต่อการทำให้สารเคมีเหล่านี้ซึมลงสู่ดินน้ำลำธาร จากประสบการณ์ที่ผู้วิจารณ์เคยไปศึกษาวิจัยบนคอยอินทนนท์เคยได้รับทราบปัญหานี้มาบ้าง จึงน่าจะนำมาสู่การวิจัยเกี่ยวกับความรู้ ความตระหนัก การมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชาวเขา ที่ส่งผลทำให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติได้ผล เช่นลดการทำไร่เลื่อนลอยลง ว่ามีปัจจัยใดที่นำมาสู่สัมฤทธิ์ผลดังกล่าว

ชนกลุ่มน้อยกับการพัฒนาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ศึกษาประเด็นในการพิจารณาผลกระทบต่อโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
และนำกับสภาพความเป็นอยู่ของชาวเขา แนวโน้มและปัญหา โดย รศ.ดร.กมลทิพย์ คติการ

กล่าวโดยภาพรวม ผู้วิจารณ์พอจะสรุปได้ว่า ขณะนี้ยังไม่มีการศึกษาวิจัยปัญหาชาวเขาอย่างเป็นระบบ ที่จะมองปัญหาดังๆ อย่างมีการเกาะเกี่ยวยึดโยงกัน การวิจัยที่ทำการครอบคลุมมองแง่มุมประเด็นต่าง ๆ เชื่อมโยงกันจะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับชาวเขาที่มีความชัดเจนและจะเป็นประโยชน์ต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติเมื่อเจาะประเด็นในเรื่องปัญหาการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเป็นงานชิ้นนี้ คณะผู้วิจัยควรใช้ บทที่ 1 เป็นบทนำ ฉายภาพเหล่านี้ให้ชัดเจนว่า ขณะนี้สถานการณ์เรื่องนี้เป็นอย่างไรจากการศึกษาเบื้องต้นของคณะผู้วิจัย เช่น ยังพบว่ามีการศึกษาเรื่องนี้ อยู่เพียงส่วนน้อย การจัดเก็บข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องยังไม่มีการทำอย่างเป็นระบบ ซึ่งถ้าเป็นกรณีเช่นนี้ การกล่าวอ้างใด ๆ ในบทอื่น ๆ จะมีน้ำหนักมากขึ้น ถ้าได้การสนับสนุนจาก Key informants ที่คลุกคลีกับปัญหาชาวเขาอย่างใกล้ชิด จริงจัง และต่อเนื่อง

บทวิจารณ์รายงานผลการวิจัย
ชนกลุ่มน้อยกับการพัฒนาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
ศึกษาประเด็นในการพิจารณาผลกระทบต่อโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และน้ำ
กับสภาพความเป็นอยู่ของชาวเขา แนวโน้มและปัญหา

รศ.ดร. อำนาจ วงศ์บัณฑิต

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การนำเรื่องชนกลุ่มน้อยกับการพัฒนาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมาเป็นประเด็นในการศึกษานับว่าเป็นสิ่งที่น่าสนใจอย่างยิ่ง เพราะได้มีข้อโต้เถียงเป็นเวลานานหลายปีจนกระทั่งปัจจุบันว่าควรจะอนุญาตให้คน โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวเขา อยู่ในป่าซึ่งเป็นถิ่นฐานเดิมของเขาต่อไปหรือไม่ บางกลุ่มก็เห็นว่าการดำรงชีวิตของชาวเขามีส่วนทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม ในทางตรงกันข้าม บางกลุ่มเห็นว่า การดำเนินชีวิตชาวเขาแบบดั้งเดิมมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แต่กิจกรรมของคนเมือง และของหน่วยราชการต่างหากที่เป็นสาเหตุหลักของปัญหาสิ่งแวดล้อม

ในอดีตและแม้กระทั่งปัจจุบัน ภาพพจน์ของชาวเขาค่อนข้างไม่ดีในสายตาของคนทั่วไปในสังคม เพราะชาวเขาส່วนใหญ่อยากจน ได้รับการศึกษาน้อย มีขนบธรรมเนียมแตกต่างจากคนไทยที่อยู่อาศัยในพื้นที่ราบ บางครั้งมีข่าวพัวพันกับการกระทำความผิด เช่น ลักลอบตัดไม้ การปลูกพืชเสพติด และค้ายาเสพติด รวมทั้งในบางพื้นที่มีกองกำลังติดอาวุธนอกกฎหมาย ซึ่งกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ รัฐบาลและหน่วยงานราชการจึงพยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยพยายามให้ชาวเขาสามารถเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยได้ และรู้สึกว่าเขาก็เป็นคนไทย ด้วยเหตุนี้จึงได้มีโครงการต่างๆ เกิดขึ้นมากมายเพื่อช่วยเหลือชาวเขา เช่น การยกระดับรายได้ของชาวเขาโดยปลูกพืชชนิดอื่นเพื่อทดแทนการปลูกฝิ่น การยกระดับการศึกษาและการสาธารณสุขขั้นมูลฐาน การก่อสร้างระบบการคมนาคม ตลอดจนการส่งเสริมให้รู้จักใช้สิทธิในทางการเมือง

โครงการเพื่อช่วยเหลือชาวเขาข้างต้นนั้น คณะผู้ศึกษาเห็นว่า การดำเนินการบางโครงการมิได้ให้ความสนใจต่อวัฒนธรรมและความเชื่อเดิมของชาวเขา ซึ่งยากที่จะทำให้โครงการนั้นประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ รวมทั้งก่อให้เกิดผลกระทบข้างเคียงในทางลบต่อการดำเนินชีวิตของชาวเขาเอง และสิ่งแวดล้อมอีกด้วย เช่น การส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจ และระบบพืชเดี่ยว ทำให้มีการใช้ยาฆ่าแมลง ปุ๋ย และสารเคมีมากขึ้นกว่าการทำไร่เลื่อนลอยหรือหมุนเวียนของชาวเขา การปลูกสวนป่าของทางราชการได้รุกล้ำที่ทำกินแบบไร่หมุนเวียนของชาวเขา ทำให้มีที่ทำกินน้อยลง และระยะการพักตัวของพื้นที่ทำกินสั้นลงอีกด้วย นอกจากนี้ การปลูกพืช

เศรษฐกิจ ทำให้ชาวเขาต้องพึ่งพาระบบตลาดข้างนอกมากขึ้น ในขณะเดียวกัน เมื่อชาวเขามีเงินมากขึ้น มีการศึกษาดีขึ้น ก็มักเลียนแบบการดำรงชีวิตของคนในเมือง โดยมีการใช้อุปกรณ์ไฟฟ้า รถยนต์ รวมทั้งสินค้าฟุ่มเฟือยอื่นๆ ทำให้มีความต้องการใช้เงินตรามากขึ้นด้วย

จากปัญหาข้างต้น จึงเป็นการถูกต้องแล้วในการที่คณะผู้ศึกษาจะทำการศึกษาในรายละเอียดต่อไปว่า โครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่หน่วยงานราชการ หรือองค์กรอื่นพยายามดำเนินการเพื่อช่วยเหลือชาวเขานั้นมีผลกระทบวิถีการดำเนินชีวิตของชาวเขา รวมทั้งต่อสภาพแวดล้อมอย่างไรบ้าง เพื่อเป็นข้อมูลในแก้ไขปัญหาดังกล่าว ที่เกี่ยวข้องซึ่งกำลังเกิดขึ้นและที่จะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคต

ในการศึกษาและประเมินเรื่องดังกล่าว ผู้วิจารณ์มีข้อสังเกตว่า แนวทางการแก้ไขปัญหาลดและช่วยเหลือชาวเขาในรูปแบบต่างๆ นั้น ต่างก็มีข้อบกพร่องทั้งนั้น มิได้มีรูปแบบใดสามารถแก้ไขปัญหาลดได้โดยสมบูรณ์ แต่สิ่งสำคัญอยู่ที่ว่า เมื่อพิจารณาในภาพรวมแล้ว วิธีการใดก่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมและชาวเขามากกว่ากัน ควรมีการพิจารณาว่าโครงการต่างๆ ซึ่งทางราชการดำเนินการเพื่อช่วยเหลือชาวเขามีประโยชน์และผลกระทบข้างเคียงใดบ้าง และควรนำไปเปรียบเทียบกับผลดีและผลเสียที่อาจเกิดขึ้น หากปล่อยให้ชาวเขาดำรงชีวิตตามธรรมชาติโดยหน่วยงานมิได้ยุ่งเกี่ยว เมื่อเห็นว่าแนวทางใดมีประโยชน์มากกว่า ก็ควรดำเนินการตามแนวทางนั้น ในขณะเดียวกัน ก็ต้องมีมาตรการเพื่อแก้ไขหรือลดผลกระทบซึ่งอาจเกิดจากมาตรการนั้นด้วย

นอกจากข้อสังเกตที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ผู้วิจารณ์มีข้อสังเกตในประเด็นปลีกย่อยที่เกี่ยวข้องกับรายงานผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. หัวข้อ "ชนกลุ่มน้อยกับการพัฒนาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม" นั้นน่าสนใจและอ่านเข้าใจง่าย แต่ข้อความในหัวข้อรองเพื่ออธิบายขอบเขตหรือประเด็นในการศึกษานั้นมีความไม่ชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อความ "ศึกษาประเด็นในการพิจารณาผลกระทบ....." ซึ่งไม่ทราบว่าผลกระทบของสิ่งใด และหมายถึงเพียง "ศึกษาผลกระทบ....." เท่านั้นหรือไม่

2. พื้นที่ในการศึกษายังไม่ชัดเจนเพียงพอ เนื่องจากใช้คำว่า "พื้นที่ภาคเหนือตอนบน" (หน้า 2) ซึ่งเป็นต้นกำเนิดแม่น้ำ ปิง วัง ยม น่าน ทำให้เกิดข้อสงสัยว่า พื้นที่ศึกษารวมถึงจังหวัดแม่ฮ่องสอนซึ่งประชากรประมาณ 80% เป็นชาวเขาหรือไม่ เพราะจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นแหล่งกำเนิดของแม่น้ำสายอื่นนอกจากที่กล่าวแล้ว ดังนั้น ควรระบุจังหวัดในพื้นที่ศึกษาให้ชัดเจน

3. ประเด็นการวิจัยของรายงาน(หน้า 27) มีหลายประเด็น แต่ละประเด็นต่างก็เป็นเรื่องที่ น่าสนใจ และมีความซับซ้อนและเอกลักษณ์อยู่ในตัว ควรจะมีการจัดระบบเพื่อแสดงให้เห็นว่า ประเด็นทั้งหลายเหล่านั้นมีความเกี่ยวพันกันอย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การศึกษาประเด็นเหล่านั้น จะช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือคำตอบของข้อสมมุติฐานของการวิจัยได้อย่างไร ทั้งนี้เพื่อเกิด ความกระชับและชัดเจนในประเด็นของการศึกษา

4. หัวข้อย่อยบางหัวข้อไม่สอดคล้องหรือสัมพันธ์กับเนื้อหาบางส่วน เช่น

บทที่ 3 นโยบายและทิศทางการพัฒนาชาวเขา (หน้า 10) ได้กล่าวถึงการแบ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับชาวเขาออกเป็น 4 กลุ่ม โดยมีได้แสดงให้เห็นว่า การแบ่งกลุ่มดังกล่าวเกี่ยวข้องกับนโยบายและทิศทางการพัฒนาชาวเขาอย่างไร

หัวข้อย่อย 3.4 (หน้า 17-20) ใช้ชื่อว่า “โครงการของรัฐที่ดำเนินการต่อชาวไทยบนที่สูงเพื่อบังคับให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ” แต่ใน เนื้อหากล่าวถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนอื่นๆ ในความเห็นของผู้วิจารณ์ นั้น คำว่า “โครงการ” มิได้หมายถึงแผน แต่เป็นเพียงส่วนหนึ่งของแผน เนื้อหาในข้อ 3.4 ยังได้กล่าว ถึงมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ ซึ่งไม่น่าถือว่าเป็นโครงการ นอกจากนี้ ยังได้กล่าวถึงการแบ่งชุมชนชาวเขาออกเป็น 4 กลุ่ม โดยมีได้แสดงให้เห็นปรากฏชัดเจนว่าการแบ่ง กลุ่มดังกล่าวเกี่ยวกับโครงการเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างไร

5. หัวข้อย่อยบางหัวข้อดูเหมือนซ้ำซ้อนกัน เช่น ข้อ 3.2 หน้า 14 วรรคที่สาม ผู้ศึกษาต้อง การกล่าวถึงประเด็นทางกฎหมายโดยแยกเป็นสองเรื่องคือ หนึ่ง มาตรการของกฎหมายในการ อนุรักษ์ดิน น้ำ ป่า และสอง โครงการที่ดำเนินการต่อชาวไทยบนพื้นที่สูงในการบังคับให้ เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ในประเด็นที่ลงนี้ซ้ำซ้อนกับหัวข้อ 3.4 หน้า 17

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาข้อความหน้าที่ 14 และ 15 แล้ว ไม่ปรากฏชัดเจนว่าข้อ 3.2.2 ควร เป็นหัวข้อย่อยของ 3.2.1 หรือเป็นหัวข้อแยกเทศแยกจาก 3.2.1

6. ข้อมูลในการนำเสนอรายงานผลวิจัยบางส่วนยังไม่ทันสมัย เช่น เมื่อกล่าวถึงแผน พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กล่าวถึงเฉพาะฉบับที่ 7 แต่ปัจจุบันได้มีการใช้ฉบับที่ 8 แล้ว

ในส่วนที่เกี่ยวกับมติคณะรัฐมนตรีในการจัดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำนั้น ปัจจุบันได้มีมติดังกล่าวทุกลุ่มน้ำทั่วประเทศแล้ว โดยมีมติล่าสุดในปี 2538 นอกจากนี้ ยังได้มีการแบ่งลุ่มน้ำชั้น 1 เอ และบี ออกเป็น 1 เอ เอ็ม และ 1 บี เอ็ม และยังมีมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องในเรื่องดังกล่าวอีกคือ มติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ

นอกจากนี้ ควรกล่าวถึงมติคณะรัฐมนตรีเรื่องแผนแม่บทเพื่อการพัฒนาชุมชน ลิงแวดล้อม และการควบคุมพืชเสพติดบนพื้นที่สูงด้วย

7. การนำเสนอแนวความคิดของหน่วยงานราชการต่างๆ บางครั้งมิได้มีการอ้างอิงว่ามาจากแหล่งใด